

előtt, hagynak nyomot a roppant száguldásuk, ezredmilliomodnyi időlétének dokumentumaként.

A Sixstina óriási freskóin Michelangelo emberfeletti ereje halmozott össze egy műben ennyi energiáit, Ádám teremtése pillanatában, a fekvő fiú és az Isten kinyújtott keze között a feszültség teremtő, vakító ívfénye lobban fel. Óriási akaratot, a teremtés kirobbanó anyagakarátát viszi, sugározza át, kényszeríti mozgásra, kíméletlen erővel! Kelj fel és járj!

Ekkor felkelt, az áramütés, az elektrosokk, a kíméletlen erő, akarat iszonyatos ütésétől kóvályogva, kábultan eszmélt, keserű ízzel, hányingerrel a szájában. Rogyadozó lábakkal meg-megcsukolva, mint a kiscsikó, hol térdeire, hol tomporára esve. Majd lassan felszáradva, az égés okozta sebeit nyaldosva, két lábra állt. És járt. Teste verejtékével kereste kenyerét, szeretett, szeretkezett. Gyermeket nemzett. Gyilkolt. Egymaga volt Káin és Ábel.

És amikor végzete beteljesült, egymaga fellázadt. Szembeszegült sorsával, az elrendeléssel, a kiszabott röppályával. A rárótt könyörtelen paranccsal. Akarata ellenére, ha már megszületett, ha ilyennek teremtették, ha elaljasult és aljas volt másokhoz is. A kollektív mocskok a szájáig ért!

Emberfeletti erővel fellázadt és új istenné vált. Önmagát robbantva fel, égett és égetett kényszerítő erővel. Égetett és fehér ragyogásával energiát sugárzott szét. Kezét kinyújtotta — most már ő sugározta szét a cselekvő energiát. Fehér izzása égetett és éget. A vakok vakká váltak és kezükkel takarták el szemüket, akik a fénytől féltek, rekedten, ordítva a rémülettől, a csoda láttán.

És ez az óriási fehér izzás, napkorong fehér izzás, napenergia égetett és gyújtogatott. Kiegette a sötétséget, a homályt!

Millió fehér csillag, száguldó részecske hatolt minden irányba és az új Ádámok az izzástól érintve talpra álltak, botladozva járni kezdtek.

Nézem Ady képét, gyönyörű szemei a papír fénymázán felvillannak. Az elektromos energia törik meg, tükröződik vissza a fizika törvényei szerint, vagy a költő napenergiája hatol át az évtizedek fényévnyi távolából!

LÁSZLÓ GYULA
RÉGÉSZPROFESSZOR

Gondatfoszlányok Ady Endréről

Miért „foszlányok”? Mert azok! Nincsen tömör élményem Adyról, mint költőről. Ha nevét hallom, fényképét látom, dióbarna szemével, homlokára hullott hajtincsel. Kép őrzi bennem a költőt és sok-sok versfoszlány, ami fiatal koromban tudott verseiből kísért és kísér míg csak élek. Jó 15—20 éve nem vettem már elő verskötetét. Szégyen? Lehet, de így igaz. Ady bennem a fiatalság. S vajon a ma fiatalságában is él? A fiatal képzőművészek Ady-kiállításán Ady jobbára csak ürügy volt, hogy felfokozott látomásvilágukat újra s újra megélhessék. Elszomorodtam, de ez nem változtat a tényen.

Am nem arról kérdeztek, hogy mit jelent másnak Ady, hanem arról, mit jelent nekem. Feleltem már: fiatalságomat. Középiskolás koromban tucatszámra tudtam verseit s éppen engem szólított fel maradi magyartanárom, hogy feleljek róla. Egy álló óra hosszat idéztem, lelkesedtem. Tanárom egyre szomorúbban hallgatott —

becsületére váljék, nem szakított félbe — s a végén csak annyit mondott: „hát már maga is, László?”

„Meghurcolt a vér ez a pokolba bomolva romolva vágató tüzes fogat...” — igen, ez bennem van. „Nagyszemű, kunfajta legény volt...” — ez is él. A májusi zápor forró erotikája, az „én nem vagyok magyar?” szilaj dacát átélem én is a megpróbáltatások idején. Valóban még mi is él bennem? Talán „A szivárvány halála”? Lehet. A „percemberkék” most is elhanyagolható tényezők, minden „karrier”-jük ellenére. A „különös, különös nyár éjszaka volt” ma is félelmetesen dobol bennem.

De őszintén mondom, kortársaiból több él bennem: Tóth Árpád, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály muzsikája és életérzése inkább véremmé vált. Vagy talán csak öregszem s azért vágyok „hús klasszikusokra”?

Fiatal koromban Ady még hitvallás volt, forradalmunk forradalma és a maradiak gyűlölete. Ezt éltem át benne. Most pedig átadom irodalomtörténetünknek Szabó Dezső egyik emlékezését. Nekem mondta el a harmincas évek elején, az utolsó mondatára szó szerint emlékszem, az előzményeket csak elmondom, lényegében hitelesen, szavai azonban az én szavaim. Tehát: Ady hiú volt, nem tűrte, hogy jelenlétében mást dicsérjenek s ha megtették, kifakadt. Erre vártak „jóbarátai” s aztán vitték szerte-szert a hírt, hogy Ady ezt mondta erről, meg amaz mondta amar-ról. Egyik este is egy kisvendéglőben ült baráti körével, előtte 3 deci bor s „barátai” elkezdtek Babits Mihályt dicsérni. „Századunk legnagyobb költője” mondta az egyik, „a legnagyobb magyar költő” tódította a másik, a harmadik „Európának ő a magyarság”, a negyedik még fokozta ezt, s lassan már a földkerekség legnagyobbjává nőtt. Szabó Dezső elmondotta, hogy közben Ady rosszkedvűen hallgatott, csak lassan elfordult a társaságtól s poharát is arrébb húzta. Végül már nem bírta a gáttalan dicshimnuszokat, meggondoltan visszafordult s azt mondta: „Igen, Mihály kifogástalan verseket ír — én költő vagyok.” Szó szerint emlékszem Szabó Dezső e mondatára, hitelért ő felel a síron túl is. Felidézhetném még Medgyessy Ferenc találkozását Adyval, de ez erősen az anekdota felé vinne el, inkább hagyom.

Végezetül hadd valljam meg — bár tudom, hogy még ma is szentségtörés ez a vallomás — hogy sokban együttérzek Kosztolányi Dezső bírálatával. Ma is úgy érzem, hogy nem minden marad meg Ady költészetéből, de ami megmarad, gyémántkeménységű, időtlen értéke a magyar emberélménynek.

LOVAS DÁNIEL

A JATE V. ÉVES MAGYAR—TÖRTÉNELEM SZAKOS HALLGATÓJA

Nem csak irodalmi kérdés

Rendszeres olvasó vagyok tízéves koromtól, néhány éve pedig — mióta végleg eldőlt, hogy életem az irodalomhoz kötődik — könyvekkel kelek és fekszem. Sok ezer átlapozott oldal, mindenféle könyv: köztük néhány hónapja Ady Endre kötetei is.

Emlékszem, gimnazista diák voltam már, és sejtettem valamit itt-ott a költészet-ről, de Ady verseihez nem nyúltam. Elhatároztam, hogy az irodalomban Adyt, a zenében Bartókot majd akkor veszem elő, ha képesnek érzem magam, hogy teljesen megértsem és elfogadjam őket. Nem csak a nagyságuk riasztott, a félelemben, hogy igazságukat nem fogom elbírní, idegenkedés vegyült. Idegenkedés, amit üveggolyóba